

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การผลิตบัณฑิตเป็นภารกิจแรกของมหาวิทยาลัย นับตั้งแต่ได้ก่อกำเนิดมหาวิทยาลัยขึ้นในประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบันทั้งเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของชาติในอดีต ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ การก่อตั้งมหาวิทยาลัยจึงได้เกิดขึ้นในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ... สาเหตุแห่งการก่อตั้งมหาวิทยาลัยยกสาวได้ว่ามาจากอิทธิพลของแนวความคิดจากต่างประเทศ และความต้องการกำลังคนของทางราชการ (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2518) ต่อมาเมื่อมีมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นมหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินการผลิตบัณฑิตออกสู่สังคมตามจุดมุ่งหมายหรือนิธานของมหาวิทยาลัย ดังเช่นนิธานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับการสถาปนาขึ้นด้วยพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริราชเจ้า และแรงศรัทธาของประชาชนชาวไทยถวายเป็นราชานุสรณ์แห่งพระปิยมหาราช ผู้ทรงปรารถนาให้ปวงชนมีโอกาสได้เล่าเรียนเสมอกัน เพื่อยังประโยชน์แก่ชาติไทยไม่มีเวลาเสื่อมสูญ

มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีจุดมุ่งหมายที่เป็นหลัก คือ การบุกเบิก แสวงหา ทฤษฎีใหม่และถ่ายทอดความรู้กับการเสริมสร้างคุณธรรม ให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัย เป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยสติและปัญญา ความรู้ที่นับว่าสำคัญยิ่งคือ ความรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคมอันได้แก่ความรู้รอบและความเชี่ยวชาญในสรรพวิทยาการที่อำนวยความสะดวกแก่การดำเนินชีวิต

ส่วนคุณธรรมที่ผู้เรียนรู้พึงมี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถือว่า เป็นหน้าที่จะต้องปลูกฝัง คือ ความรู้จักตนเอง ใฝ่รู้อยู่เสมอ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ รอบคอบไตร่ตรองเหตุผล รับผิดชอบ เห็นการณ์ไกล มีศีลธรรมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

... นอกจากการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้มีการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาเมื่อปีพ.ศ. 2504 และได้ตั้งนิธานในการผลิตบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษาว่า ให้เป็นบัณฑิตมีความรู้ลึกซึ้ง และมีความรู้รอบเพื่อพัฒนาตนเองเป็นหลัก โดยถือว่าการพัฒนาตน

เองจะยังผลให้เกิดการพัฒนาสังคม ปัจจุบันสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมบังคับจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนาประเทศควบคู่กับการพัฒนาตนเองไปด้วย เพื่อทำให้เป้าหมายในการผลิตบัณฑิตชัดเจนยิ่งขึ้น... (ถาวร วัชรากัย, 2530)

นิทานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยดังที่กล่าวมาจึงเป็นแม่บทที่ใช้ควบคุมจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของสถาบันให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งหมายถึงการผลิตบัณฑิตหรือดุษฎีบัณฑิตให้มีคุณลักษณะดังที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้กำหนดเป้าหมายไว้

การผลิตบัณฑิต คือ เป้าหมายของมหาวิทยาลัยซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรมออกไปรับใช้สังคม ความรู้ที่มหาวิทยาลัยให้แก่บัณฑิตนั้นจะอยู่ในรูปของโปรแกรมการเรียนการสอนหรือที่เรียกว่าหลักสูตร ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ และเพื่อให้การผลิตบัณฑิตดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว การผลิตผู้สำเร็จในระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยควรเห็นที่คุณภาพเป็นหลักด้วย ซึ่งในแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับที่ 6 ได้มุ่งปรับโครงสร้างระดับพื้นฐานให้เป็นมหาวิทยาลัยวิจัยโดยเน้นให้กิจกรรมการเรียนการสอนและการวิจัยมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษาและในแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับที่ 7 (2535-2539) กำหนดให้การเรียนการสอน การวิจัยและกิจการนิสิตมีความผสมผสานกัน เป็นกระบวนการเดียวกัน กลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลผลิตที่มีความสมบูรณ์ขึ้น

หลักการผลิตบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษามีจุดเน้นอยู่ 3 ประการ (การสัมมนาอาจารย์ทางบริหารธุรกิจ, 2532) ดังนี้คือ

1. ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เข้ากับเพื่อนร่วมงานได้
3. สามารถเติบโตไปกับองค์กรได้

การที่จะให้ภาพของบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาออกมาเป็นเช่นนี้ได้ จำเป็นที่จะต้องกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องเท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้าน ดังนั้นลักษณะของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาในอนาคตจะต้องมีจุดเด่นในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ด้านการวิจัย มีพื้นฐานความเข้าใจทางเศรษฐศาสตร์ มีความสามารถในการปรับตัว มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีทักษะด้านเทคโนโลยี ข้อมูลสื่อสารเข้าใจระหว่างกัน มีทัศนคติที่กว้างขวาง และเข้าใจโลก

ทางสังคม มีความตระหนักในปัญหาสังคมและมีจิตสำนึกในฐานะพลเมือง มีจริยธรรมในส่วนตัวและ
จรรยาบรรณในวิชาชีพ ซึ่งการที่จะผลิตบัณฑิตได้ เช่นนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร
และการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ

การสร้างบัณฑิตในอนาคต จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลก เพื่อสนอง
ความต้องการของสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่จะมีความก้าวหน้าทางวิชาการเร็ว และเต็มไปด้วย
ด้วยการแข่งขัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีทรัพยากรและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ
สูงมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาอื่นในประเทศไทย ฉะนั้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะผลิต
ให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพสูง

การสร้างบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยควรเร่งไปที่ตลาดที่เหนือกว่า ฉะนั้นจำเป็นต้อง
กำหนดคุณสมบัติให้ชัดเจน พร้อมทั้งปรับกระบวนการผลิตและการคัดเลือกผู้ติบให้สอดคล้องกับ
คุณสมบัติที่กำหนดไว้ การสร้างบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่เพียงให้มีความรู้ลึกในทฤษฎี มี
ความรอบรู้ในศาสตร์อื่นที่เสริมกัน มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัย และสังเคราะห์ข้อมูล
เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือเพื่อใช้ประโยชน์ในวิชาชีพเท่านั้น ควรผนวกความสามารถ
ให้เขาเหล่านี้เป็นผู้หน้าทางวิชาการ หรือผู้หน้าทางการบริหารเพื่อให้การใช้ปัญญามีส่วนในการพัฒนา
สังคมไปในทิศทางที่เหมาะสมด้วย (ถาวร วัชรานัย, 2530)

ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ความต้องการของสังคมในด้าน
การศึกษาต่อในระดับสูงกว่าปริญญาตรีได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยจะเห็นได้จากจำนวนผู้เข้าสอบ
แข่งขัน เข้าศึกษาต่อในภาคปกติมีจำนวนสูงมาก กล่าวคือ ผู้สมัครกับผู้สอบได้มีอัตราส่วนโดยเฉลี่ย
ประมาณ 1 : 25 (บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534) ประกอบกับรัฐบาลได้มีแนว
นโยบายที่จะพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ดังนั้นมหาวิทยาลัย
แต่ละแห่งจึงเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมมากขึ้น
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เช่นกันได้ตระหนักถึงสภาพความต้องการทางการศึกษาดังกล่าว จึงได้จัด
ให้มีการขยายจำนวนการรับนิสิต หรือเปิดสอนสาขาใหม่เพิ่มขึ้นทั้งในระดับปริญญาตรี และในระดับ
บัณฑิตศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและของตลาดแรงงาน หากจะพิจารณา
ในเรื่องของความก้าวหน้า และความเป็นผู้หน้าทางวิชาการ ตลอดจนความต้องการของตลาดแรง-
งานเป็นหลักแล้ว การที่มหาวิทยาลัยขยายการรับในสาขาวิชาที่ตลาดต้องการถือว่ามหาวิทยาลัยซึ่ง
เป็นผู้ให้บริการได้สนองตอบต่อความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนผู้เรียนซึ่งเป็นผู้รับบริการ
ดังที่ สภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้คณะพาณิชย์ศาสตร์ และการบัญชี ดำเนินการเปิดสอน

หลักสูตรภาคนอกเวลาราชการขึ้นเป็นหลักสูตรแรกในปีพุทธศักราช 2529 เรียกว่าหลักสูตรปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสำหรับนักบริหาร โดยให้เหตุผลว่า ปัจจุบันความต้องการความรู้ทางด้าน บริหารธุรกิจเพื่อนำไปเสริมประสบการณ์ในการบริหารงานนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะนัก บริหารธุรกิจ หรือผู้บริหารที่ทำงานประจำ แต่ไม่มีโอกาสศึกษาในเวลาราชการได้มีโอกาสศึกษา เพิ่มเติม อาจกล่าวได้ว่าเป็นการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมเพื่อตอบสนองความต้องการของ สังคม อันเป็นการสอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ต้องการจะขยายบริการทางการศึกษาแก่ สังคม

จากการเปิดสอนหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งแต่พ.ศ. 2529 จนถึงปี พ.ศ.2536 รวมเป็นเวลา 8 ปี มีหลักสูตรที่เปิดสอนทั้งสิ้น 8 หลักสูตร จำนวน นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่รวมทั้งสิ้น 1,058 คน คณาจารย์ที่ทำหน้าที่สอน 128 คน นิสิตที่สำเร็จการ ศึกษาไปแล้ว 3 หลักสูตร จำนวน 492 คน จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมาได้มีการ ขออนุมัติเปิดหลักสูตรภาคนอกเวลาเพิ่มขึ้นเสมอมาแสดงว่าการผลิตมหาบัณฑิตในสาขาต่าง ๆ เป็น ความจำเป็นและเป็นที่ต้องการของสังคม แต่เนื่องจากเป็นการดำเนินการของภาคนอกเวลาราช การโดยใช้หลักสูตรเช่นเดียวกับการเรียนการสอนในภาคปกติ คุณภาพของการผลิตมหาบัณฑิตภาค นอกเวลาราชการเป็นประเด็นปัญหาที่มักจะนำขึ้นมาอภิปรายกันอยู่เสมอทั้งยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษา มาก่อน

ลักษณะการเรียนการสอนที่เปิดอยู่ในปัจจุบันของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการนั้น เวลา ที่ใช้ในการเรียนการสอนจะเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00 - 21.00 น. ในวันปกติทำงานและเรียนใน วันเสาร์ซึ่งเป็นวันหยุดราชการตั้งแต่เวลา 09.00 - 21.00 น. ด้วย วิธีการสอนนั้นจะมีทั้งการ บรรยาย การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ การวิเคราะห์กรณีศึกษา การเสนอรายงาน การศึกษาออก สถานที่ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทักษะซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การเรียนการสอนในระดับนี้จะ เห็นว่าการค้นคว้าเป็นหลัก แต่นิสิตภาคนอกเวลาราชการมีขีดจำกัดในการค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งอาจ ทำได้น้อยกว่านิสิตภาคปกติ เนื่องจากผู้เรียนต้องทำงานในเวลากลางวัน และทำการศึกษานอกระ งเวลาเย็น ทั้งองหมดซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่นิสิตจะต้องใช้ เป็นแหล่งค้นคว้าที่ปิดทำการเท่ากับเวลาที่นิสิต เหล่านี้กำลังศึกษาอยู่ในห้องเรียน ขีดจำกัดของนิสิตภาคนอกเวลาราชการในเรื่องนี้นับได้ว่าเป็น ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง

การที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้มีการเรียนการสอนหลักสูตรภาคนอกเวลาราช การเพิ่มขึ้น เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสังคมนั้น คุณภาพของมหาบัณฑิตเป็นสิ่งสำคัญที่ควร

คาบหนึ่งถึงเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะจะได้ทำการศึกษาคุณภาพของมหาบัณฑิต ตลอดจนโปรแกรมการ
ผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาในเรื่องนี้ ข้อมูลที่ได้ศึกษา
ดังกล่าวจะช่วยให้ทราบถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงาน
ต่อไป ทั้งยังเป็นแนวทางในการนำมาแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สภาพปัจจุบันของโปรแกรมการผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ ในด้าน
โครงสร้างการบริหารงาน การดำเนินงาน และหลักสูตร
2. ปัญหา และอุปสรรคในด้าน การบริหารงาน การดำเนินงาน ตามความคิดเห็น
เห็นของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ภาคนอกเวลาราชการ
3. ความคิดเห็นของนิสิตบัณฑิตศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษภาคนอกเวลาราชการ
ที่มีต่อโปรแกรมการผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะโปรแกรมการผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการของ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นับตั้งแต่เริ่มจัดตั้งในปีพ.ศ.2529 ถึง พ.ศ.2536 จำนวน 8 หลักสูตร
ได้แก่ หลักสูตรบริหารธุรกิจ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรการสื่อสารมวลชน หลักสูตร
วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ หลักสูตรวิศวกรรมอุตสาหกรรม หลักสูตรวิศวกรรมเคมี หลักสูตรการ-
ปกครอง และหลักสูตรบริหารการศึกษา โดยมีขอบเขตที่จะศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรจากเอกสารในด้าน การบริหารงาน การดำเนินงาน การจัดการ-
ศึกษา และการเงิน ของหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ
2. กลุ่มประชากรที่ศึกษามีดังนี้
 - 2.1 ผู้บริหารและอาจารย์ประจำที่ทำการสอนหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการทั้ง
8 หลักสูตรจำนวน 128 คน โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน การดำเนินงาน
ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ

2.2 นิสิตบัณฑิตศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ ทั้ง 8 หลักสูตรจำนวน 267 คน เกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวก

2.3 มหานิสิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ จำนวน 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ และหลักสูตรสื่อสารมวลชนจำนวน 222 คน โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน การหาความรู้ความสามารถไปใช้

คํากำหนดความที่ใช้ในงานวิจัย

โปรแกรม หมายถึง โครงการผลิตมหาบัณฑิตหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ ประกอบด้วย การจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารงาน การดำเนินงาน การจัดการศึกษา และการเงิน นอกจากนี้ยังรวมถึง ความคิดเห็น ความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอน ในด้าน การบริหารงาน การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค นิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในด้าน หลักสูตร การเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก นิสิตที่สำเร็จการศึกษา ในด้านการจัดการเรียนการสอน การหาความรู้ความสามารถไปใช้

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดำเนินงาน และรับผิดชอบโปรแกรมการผลิตมหาบัณฑิตภาคนอกเวลาราชการซึ่งได้แก่ ประธานหลักสูตร รองประธานหลักสูตร กรรมการและเลขานุการที่ปรึกษา หรือ ผู้อำนวยการหลักสูตร รองผู้อำนวยการหลักสูตร และกรรมการหลักสูตร

อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ประจำที่ทำการสอนหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ จำนวน 8 หลักสูตร ได้แก่ บริหารธุรกิจ รัฐประศาสนศาสตร์ สื่อสารมวลชน วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ วิศวกรรมอุตสาหกรรม วิศวกรรมเคมี การปกครอง และบริหารการศึกษา

หลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของภาคปกติ แต่จะใช้เวลาเรียนนอกเวลาราชการ โดยทำการสอนในวันปกติทำงานเริ่มตั้งแต่เวลา 17.00 - 21.00 น. และในวันเสาร์ซึ่งเป็นวันหยุดราชการตั้งแต่เวลา 09.00 - 21.00 น.

นิสิตภาคนอกเวลาราชการ หมายถึง นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรภาคนอกเวลาราชการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 8 หลักสูตรได้แก่ บริหารธุรกิจ รัฐประศาสนศาสตร์ สื่อสารมวลชน วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ วิศวกรรมอุตสาหการ วิศวกรรมเคมี การปกครอง และบริหารการศึกษา และผู้ที่สำเร็จการศึกษาจำนวน 3 หลักสูตร คือ บริหารธุรกิจ รัฐประศาสนศาสตร์ และสื่อสารมวลชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากจะได้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ แล้วยังสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการบริหารงาน และพัฒนาการดำเนินงานของโปรแกรมการผลิตมหาบัณฑิต ภาคนอกเวลาราชการต่อไป